

Iepazīstieties, šī gada svētku runātājs Māris Brancis

Valdas Liepiņas intervija ar Māri Branci

Valda Liepiņa: Māri – Austrālijas latviešiem Jūs, droši vien, esat pazīstams ar savu darbu pie Trimdas arhīviem, bet pirms pievērsāties šim jautājumam, varbūt par kaut ko citu. Diezgan daudz Austrālijas latviešu saknes ir tieši Jelgavā, no kurienes arī esat Jūs. Kā īstens savas pilsētas dēls, esat rūpējies par Jelgavas attīstību. Savulaik dibinājāt Jelgavas Mākslinieku biedrību, un esat bijis arī tās priekšsēdētājs. Kādēļ biedrību dibinājāt un kāda ir tās loma Jelgavas kultūras dzīvē?

Māris Brancis: Īstens jelgav-

nieks es gan neesmu, lai gan manas dzimtas saknes meklējamas 20 kilometru attālkā – Līvberzē, taču māte un radi nāk no Jelgavas – māte ieprecējās Līvberzes saimniekā. Jelgavā dzīvoju kopš 1960. gadu beigām. Arī tolaik, kad strādāju Rīgā, Latvijas Valsts arhīvā, mēroju 40 kilometrus garo ceļu ar vilcienu, bet naktis pavadīju pilsētā pie Lielupes. Tādēļ uzskatu, ka esmu jelgavnieks, īpaši tagad, kad pilsēta mainās, kļūst skaistāka, draudzīgāka cilvēkiem. Šeit mīl kultūru, to starp, mākslu.

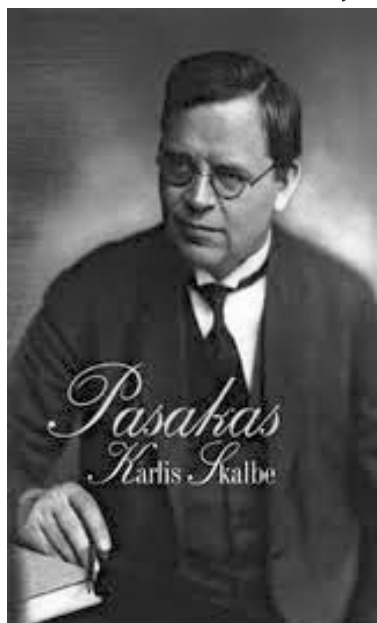
Jāteic, ka mākslinieki šeit dzīvojuši vienmēr, bet no 1960.

gadiem, kad sāka celt dzīvokļus ar darbnīcām, mākslinieki šeit ir vairāk nekā agrāk. Tagad pilsētā ir Jelgavas Mākslas skola, kur strādā profesionālie mākslinieki – gleznotāji, tekstilmākslinieki, keramiķi, tēlnieki, dizaineri, fotogrāfi. 1970. gadā šeit nodibināja pat īpašu Latvijas PSR Mākslinieku savienības organizāciju ar algu tās vadītājiem. Tolaik dibinātāji bija jauni un entuziasma pilni, ļoti talantīgi un aktīvi. Diemžēl laikam ejot, viss mainās. Atjaunojot Latvijas valstisko neatkarību, kultūra bieži vien tika pamesta likteņa varā. Vadītājam naudu vairs nemaksāja, (Turpinājums 6. lpp.)

Māris Brancis un Brigita Liepiņa 2007. gadā. Foto: Valdas Liepiņas personīgais arhīvs.

Brīdis Kārļa Skalbes pasaku pasaulē

Mongoliju, un krusta kaŗu laikā, kopā ar persiešu un arābu pasakām, nonākušas Eiropā. Varbūt tas izskaidro, ka tā pati pasaka, kaut arī savā ceļojumā no zemes uz zemi uzņēma dažas maiņas, ir pazīstama vairākās tautās. Pasakas iedala tautas pasakās un modernās pasakās. Pirmās, modernās pasakas uzrakstīja Anna Brigadere (Mare, 1899.g.) un Andrievs Niedra (Zemnieka dēls, 1902.g.), bet tikai „Skalbe nostiprināja pasaku kā patstāvīgu prozas žanru un tai paliekamu vietu mūsu literatūrā (A. Johansons).

Viljams Metjūss (Matthew), kuŗu vecāki ļaudis atcerēsies kā angļu valodas mācības lekciju lasītāju Rīgas radiofonā un kas Skalbes Kaŗiŗa dzirnavas pārtulkoja angliŗiski, norāda saviem lasītājiem, ka „pasaka ir latvieŗu literatūras neatņemama daŗa, kur tām līdzīga vieta kā H.Andersenam dāņu rakstniecībā un daudz lielāka nekā O.Vaieldam (Wilde) mūsējā“. No pirmās pasakas Kā es braucu Ziemeļmeitas lūkoties, Kārliŗ Skalbe iŗaug par pasaku ķēniņu, kā to nosaucis Antons Austrīņŗ:

Pils un būda mirdzēt sāk,

Ciemā pasakķēniņŗ nāk.

Literatūras kritiķis Jānis Rudzītis saka, ka Skalbem laimīgāka pozīcija, kā autoriem citās tautās: „Vispirms jau svarīgs latvieŗu rakstnieka arvien vēl cieŗais sakars ar dzimtenes dabu. Otrķart, Skalbes rīcībā bijuŗas ne vien tautas pasakas, bet arī pārbagāts krājumŗ tautas dziesmu, par kuŗu izkristalizējuŗos nacionālītāti nav vairs jādebatē“. Tādēļ, meklējot Skalbes

pasaku saskarsmi ar tautas tradīcijām, mēs daŗķart nonākam pie tautas dziesmu avotiem.

Skalbem ir pasaka Ezerieŗa meita.

Tautas dziesma:

Ezerieŗa meita biju

Putiņās mazģajos;

Laucinieki, dūņu vēŗi

Neņems manu vainadziņŗ.

Meita „ir jauna un slaika, kā zaŗa kaņepīte“. Meita bija izludināta „nepazīna ne rūpju, ne darba“. Māte teica: „Viņai nebūŗ ne salmiņŗ jāceļ, lai zied mums par prieku“. Kad meitas acina viņu darbā, viņa atbild gandrīz tautas dziesmas ritmā: „Kā lai eju jums līdz? Sīki mani pirkstiņi, rakstīts mans priekŗautiņŗ“. Visus preciniekus meita atraidīja. Kādā rītā bija liela salna un labība bija nosalusuŗ. Meita dzirdēja, ka tēvs runā ar māti: „Kur mēs ziemu ņemsim maizi?“

„Tad pie viņas pienāca māte ar priecīgu vaigu un teica: Aun baltas kājas, velc goda drēbes, spraud saktas krūtīs, ŗodien tev ir atnākusi laime – bagātais Dūņu Vēzis grib tevi bildināt“. Meita, kā neticēdama: „Māt, vai tu man tādu laimi novēli?“. Aiz Ezerienas kalniem gulēja purvs, plaŗķ kā jūŗa. Dūņu Vēŗa mājas bija purva salā, tur nevarēja ar zirgiem braukt. Dūņu Vēzis iebrida brūnajā rāvā un sniedza meitai roku, pie kuŗas pirkstiem vēl bija piekaltuŗas asinis, kas ļoti riebās meitai; jā, viņŗ vakar esot kāvis stirnu. „Tad viņa gāja un skatījās, kā viņas baltas kājas nogrima rāvā“

(Turpinājums 8. lpp.)

TRIS LATVIJAS VALSTS SIMBOLI

Ģerboņi

Ģerboņi Latvju enciklopēdija definē kā pēc heraldikas noteikumiem darinātu simbolisku attēlu, kas reprezentē kādu valsti, valdnieku, pilsētu, apgabalu, ķartu vai personu. Ģerboņu sākums ir krusta kaŗu laikos

12. g.s. no bruņinieku dzimtu īpaŗuma zīmēm, un tiem bija cieŗķ sakars ar toreizējo apbruņojumu, proti, vairogu, kādēļ arī ģerboņa pamatne ir vairogs. ŗī pati īpaŗuma augŗšējā, zīme tika lietota arī (Turpinājums 3. lpp.)

SAEIMĀ IEKĻŪS ĀBOLTIŅA

12.Saeimā no “Vienotības” saraksta ievēlētais Jānis Junkurs nolēmis atteikties no deputāta mandāta, tādēļādi paverot ceļu uz Saeimu “Vienotības” līderi, Kurzemē uzreiz aiz strīpas palikuŗajai Solvitai Āboltiņai.

Junkurs no Saeimas deputāta mandāta atsakoties, jo esot saņēmis darba piedāvājumu ārpus Latvijas. [...]

“Uzskatu, ka mans lēmums ir koleģiāls attiecībā pret partijas biedriem un godīgs arī pret vēlētajiem,” raksta Junkurs.

www.la.lv

Foto: Leta.

7. novembrī aiztek 135 gadi, kopŗ dzimis dzejnieks, kaŗavīrs, patriots, politiķis un pasaku meistars Kārliŗ Skalbe.

Pastāv divi līdzīgi prozas darbu tipi: pasakas un teikas. Ne katreiz ir viegli atŗķirt vienu no otra; pasaka var ķļūt par teiku un otrādi. Parasti par teikām mēdz saukt nostāstus, kuŗos minēta vieta vai persona. Pasaka min „kādu pili“, teika runā konkrēti par Rīgu, Koknesi vai varoņiem, kā Lāčplēsi, Koknesi, Kurbaŗu. Ja teikā notikumi ir lokāla rakstura (Burtnieki, Kangaru kalni), pasakas darbība var risināties jebkur pasaulē, iedomātā nekurienē (aiz trejdeviņiem kalniem, aiz trejdeviņām jūŗām).

19. g.s. vidū sanskrita valodas pētnieks T. Benfejs piedāvāja teoriju, ka vairumam pasaku to pirmdzimtene ir Indija, kur tās sacerējuŗi budistu mūķi. Ar budisma izplatīŗanos tās pārnests uz Ķīnu, tad Tibetu un